

Jäsentiedote

SUKUSEURA LYTTIKÄISET RY • JOULUKUU 2021

Puheenjohtajan ja sihteerin palsta 2021

Lyytikäisiä Kajaanin Raatihuoneella...

SUKUSEURAN 20-V JUHLATAPAAMINEN siirtyi koronapandemian vuoksi tulevaisuuteen toisen kerran. Tilanne näytti lupaavalta kesäkuun alussa hallituksen kokouksen aikaan, joten suunnittelimme kaksipäiväisen juhlatapaamisen ja varasimme paikat kokoontumista ja juhlaillallista varten. Heinäkuun lopussa koronatilanne Kajaanissa heikkeni, jolloin osallistujia ymmärrettävästi ei ilmoittautunut lainkaan. Jouduimme perumaan juhlatapaamisen varauksineen elokuun alussa.

SÄÄNTÖMÄÄRÄISEN SUKUKOKOUKSEN toteutuminen jännitti meitä viimeiseen asti. Saimme rohkaisua siihen, että poikkeusaikana pienelläkin osallistujamäärällä pidetty vuosikokous on hyväksyttävissä. Loppujen lopuksi läsnä oli puheenjohtajan lisäksi kaksi hallituksen jäsentä ja kaksi hallituksen ulkopuolelta. Kolme hallituksen jäsentä oli antanut valtakirjan, joten hallituksen järjestäytymiskokous onnistui myös päätösvaltaisena.

Kun kokouksen toteutuminen etukäteen aiheutti jännitystä ja useita käänteitä, oli kokoustapahtuma Kajaanin Raatihuoneella vastapainoksi erittäin mukava ja onnistunut. Lönnrot-keskuksen toiminnanjohtaja Lasse Lyytikäinen otti meidät ystävällisesti vastaan esitellen talon, sen historian ja nykyisen toiminnan Lönnrot-keskuksena. Näimmepä Lyytikäistenkin sukuun liittyvän Urho Kekkosen luokkakuvan keskuksen seinällä. Helsingin keskuksen suunnittelijan Engelin suunnittelema Raatihuone on Kainuun kulttuurihistoriallinen helmi, joka näytti vierailijan silmin jääneen uusien talojen ja modernin kauppakeskuksen puristukseen muistuttamaan kestävästä ja kauniista puurakentamisen suunnittelusta ja taidosta.

SÄÄNTÖMÄÄRÄISEN VARSINAISEN KOKOUKSEN puheenjohtajana toimi Lasse Lyytikäinen. Kaikki hallituksen entiset jäsenet olivat antaneet suostumuksensa jatkaa uudessa hallituksessa, joten siihen tulivat Kari Lyytikäinen puheenjohta-

jaksi ja jäseniksi Riitta Kemppainen, Helena Lyytikäinen, Riitta-Liisa Lyytikäinen, Taisto Lyytikäinen, Hannele Mikkela ja Matti Tiihonen. Säätömääräiset asiat tulivat päätetyiksi ja toimintasuunnitelma seuraavalle kaksivuotiskaudelle vahvistetuksi. Pöytäkirja on julkaistu sukusivuilla*. Hallitus valitsi varapuheenjohtajaksi Matti Tiihosen, sihteeriksi Riitta-Liisa Lyytikäisen, toiminnantarkastajaksi Reijo Lyytikäisen ja varatoiminnantarkastajaksi Leevi Lyytikäisen.

TOIMINTASUUNNITELMAAN ON KIRJATTU, että sukukirja pyritään julkaisemaan digitaalisessa muodossa vuoden 2024 loppuun mennessä. Kirja sisältää sukututkijan tekemän eri haarojen sukututkimusosuuden, eri kirjoittajien tarinallista sukuhistoriaa, yleisen historian osuuden ja sukuseuran historian. Jäsenten toivotaan kirjoittavan sukutarinoita liitettäväksi sukukirjaan. Varsinainen kokous edellytti, että sukututkija Ari Kolehmaiselta varmistetaan, ovatko hänen löytämänsä uudet sukuhaarat mukana tutkimusosuudessa. Puheenjohtaja varmisti hallituksen päätöksen valtuuttamana tutkimuksen laajuuden. Sopimus sukututkijan kanssa on allekirjoitettu. Tarinalliseen osuuteen tarvitaan kirjoituksia eri sukuhaaroista.

TOIMINTASUUNNITELMAN MUKAAN sukuseuran toiminnan kahta vuosikymmentä juhlistetaan monipuolisella paikalliskulttuuri- ja sukuseuran historiaan liittyvällä ohjelmalla vuoden 2022 sukutapaamisessa Kajaanissa. Saimme Lasse Lyytikäiseltä lisää tietoa Kajaanin kulttuuri- ja retki-kohteista sekä matkailutapahtumista, joiden yhteyteen juhlatapaamisen voisi liittää. Hallitus päättää kevättalven kokouksessaan ajankohdan ja päivittää ohjelman. Toivomme, että kolmas yritys onnistuu ja mahdollisimman moni sukuseuran jäsen pääsee osallistumaan. Suosittelemme lämpimästi Kajaania tulevan kesän kotimaan matkan kohteeksi.

Kari ja Riitta-Liisa Lyytikäinen

...ja Rossossa 15.8.2021

KALEVALA syntyi Kajaanissa

Kanslianeuvos Ilkka Huovio on todennut, että Lönnrotin ja Kajaanin merkitys uuden Kalevalan syntyprosessissa on syytä palauttaa. Myös on syytä samalla kiinnittää huomiota siihen, ettei Kalevala ole erityisesti minkään kansanheimon, alueen tai paikkakunnan omaisuutta, vaan sen juuret ulottuvat laajalle ja syväälle.

ILKKA HUOVION TEOS EUROPÆAEUS 1883 ON TUONUT MERKITTÄVÄN LISÄN KALEVALA-TUTKIMUKSEEN

Kalevalan synnystä on saatu uutta tietoa arvostetun historioitsijan, filosofian tohtori Ilkka Huovion julkaiseman **Europæus 1883** -teoksen kautta. Huovio on perehtynyt savitaipalelaisen D.E.D. Europæuksen syntymäseutuun ja elämäntyöhön 1950-luvulta lähtien. Tehdyn yliopistollisen, paikallisen ja oman tutkimustyön pohjalta hän on työstänyt kulttuurihistoriallisen kokonaisteoksen Europæuksen elämän tärkeimmistä vaiheista.

Teos täydentää myös oleellisesti edesmenneen, arvostetun kanslianeuvos Väinö Kaukosen ja filosofian tohtori Heikki Rytkölän Lönnrot- ja Kalevala-tutkimusta. Väinö Kaukonen väitteli vuonna 1939 tohtoriksi aiheesta ”Vanhan Kalevalan kokoonpano”. Kun Vanha Kalevala täytti 150 vuotta vuonna 1985, hän kirjoitti ”Kalevala syntyi Kajaanissa” -julkaisun, jonka mukaan sekä vanhan Kalevalan ja uuden Kalevalan synty osuu ajallisesti tarkasti niihin kahteen vuosikymmeneseen, jotka Elias Lönnrot oli Kajaanissa. Heikki Rytkölän perustavaa laatuaan oleva tutkimustyö ansaitsee myös erillisen laajan tarkastelun. Hänen väitöskirjansa **Kainuun ja Karjalan parantaja - Elias Lönnrotin Kajaanin-aika** avaa keskeisen aikaikkunan Lönnrotin työhön.

Huovion kirja kertoo Savitaipaleella vuonna 1820 syntyneen kulttuurivaikuttaja Europæuksen (k.1884) elämäntyöstä lapsuudesta vanhuusikään saakka. Hänen toimintansa perustana oli jatkuva tiedon hankkiminen kansanrunouden, kielitieteen, arkeologian ja laajemminkin koko kulttuurimme alueilta yhteisöjen, kansojen ja ihmiskunnan parhaaksi. Huovio viittaa teoksensa alkupuheessa moniin kotiseutunsa Savitaipaleen asiantuntijoihin ja merkittäviin

tutkijoihin, joilta hän on saanut virikkeitä.

Kansanrunouden kerääjänä Europæus tuki huomattavalla tavalla Elias Lönnrotin toimittaman Kalevalan uuden version syntyä (1849). Myös sen arviointiin Europæus osallistui. Hänen suhdettaan työtoveriinsa ja oppi-isäänsä Lönnrotiin on kuvattu tarkasti. Europæuksen matkat avautuvat aiempaa perusteellisemmin. Hän teki vuosina 1845-1854 yhteensä seitsemän runonkeruumatkaa Vienan Karjalaan, Inkeriin ja Viroon.

Kullervo-runon alkuperä on Inkerissä, mistä Europæus löysi sen, kokosi ja toimitti Lönnrotille. Traaginen runo sai valtavan ulottuvuuden, kun **J. R. R. Tolkien** (1892-1973) kirjoitti Kullervosta oman version vuosina 1912-1914. **The Story of Kullervo** on Tolkienin ensimmäinen proosamuotoinen fantasiatexti ja esikuva hänen myöhemmille tarinoilleen. Kalevalan ja Kullervon innoittaman Tolkienin teokset ovat olleet valtava menestys kuten myös hänen teostensa pohjalta tehdyt elokuvat.

ELIAS LÖNNROT JA KAJAANI

Elias Lönnrot asui yli 20 vuotta Kajaanissa. Elias Lönnrot -seura on vaalinut Lönnrotin muistoa ylläpitämällä Elias Lönnrot -keskusta Kajaanin Raatihuoneessa, Eino Leino -talossa, joka on Lönnrotin ja Leinon muistotalo ja nyt-

temmin säätioity, Lönnrotin majaa ja yrttimäätä, Lönnrotin elämäntyötä esitteleviä näyttelyitä Kaukametsässä ja Leinotalolla sekä Kalevala-aiheista taidekokoelmaa.

Lähtökohtia Elias Lönnrot -seuran työlle antaa mm. Kainuun Opisto Oy:n vuonna 1998 laatima selvitys ”**Kulttuurimatkoja Kalevalan lähteillä - Kainuun Lönnrot-reitit**”. Selvitys päivitetään kulttuurimatkoiksi nykytiedon ja olojen pohjalta. Elias Lönnrot -seuran työryhmä on toteuttanut 2012-2013 **Kainuun kulttuuri-**

Elias Lönnrot -keskus Kajaanin Raatihuone

Eino Leino Talo - Elias Lönnrotin ja Eino Leinon muistotalo

Elias Lönnrotin majaa

Elias Lönnrotin yrttimäätä

► ► ► **ympäristöhankkeen**, joka kattaa mm. keskeiset Kainuun kulttuuri- ja luontokohteet, asuinalueet ja kylät, rakennukset, luontokohteet, museot jne. ja jonka aineistoja pyritään hyödyntämään hankkeessa matkailun näkökulmasta. Hankkeessa on luotu kuntien, yritysten, matkanjärjestäjien ja yhdistysten kanssa laaja yhteys- ja yhteistyöverkosto, jota voidaan hyödyntää hankkeessa. Hankkeeseen kytketään myös Elias Lönnrot -seuran muiden hankkeiden ja matkojen kokemuksia. Hanke tuotti vuonna 2013 teoksen Katajainen kansa, jossa on kuvattu hankkeen keskeiset asiat. Teoksesta tehtiin juhlapainos Suomen täyttäessä 100 vuotta vuonna 2017.

ELIAS LÖNNROT -SEURAN TOIMIPAIKAT KAJAANISSA

Elias Lönnrotin omistamista rakennuksista on jäljellä vain pieni **Lönnrotin eli Hauholan maja** Hotelli Kajaanin pihapiirissä Onnelantien varrella. **Elias Lönnrotin yrttimaan** perustamisen taustalla on Elias Lönnrotin kokoama ja tänä vuonna 160 vuotta täyttänyt **Flora Fennica - Suomen kasvisto**. Se on ensimmäinen suomenkielinen luonnontieteellinen teos.

Raatihuonetta, Eino Leino -taloa sekä Elias Lönnrotin maa- ja yrttimaata on pidettävä kansallisesti tärkeinä kulttuuri- ja matkailukohteina.

Kahden akateemikon - Kustaa Vilkun ja Tapio Wirkkalan tapaaminen 1972

Akateemikko, muotoilija Tapio Wirkkala, joka oli valittu Valtion taideteollisuuslaitoksen puheenjohtajaksi vuonna 1971, pyysi minua toimikunnan sihteeriksi vuonna 1971. Toimin tuolloin Taideteollisen korkeakoulun opintosihteerinä. Tuossa tehtävässä meillä oli yhteistyötä kuuden vuoden ajan. Sihteerin tehtävissä minulla oli tärkeä näköalapaikka muotoilun kotimaisiin ja kansainvälisiin kysymyksiin. Valmistelimme usein kokouksia Wirkkalan toimistossa Helsingissä.

Syksyllä 1972 Tapio Wirkkala kutsui minut toimistoonsa. Hänellä oli vieraina ystävänsä, toinen akateemikko Kustaa Vilkuna, joka oli kansatieteilijä, kielitieteilijä ja historiantutkija. Tapaamisessamme käsitelimme taiteen ja kulttuurin kehittämiseen liittyviä asioita. Mukavan seurustelun ja kahvihetken aikana Kustaa Vilkuna kysyi minulta, tunnenko Lyytikäinen-nimen taustaa. Totesin, etten tuntenut, mutta arvelin sen olevan perinteinen suomalainen ja savolainen sukunimi.

Vilkuna yllättikin minut kertomalla, että se juontaa juurensa vanhasta alaksalaisesta nimistöstä, joka on voitu todentaa ainakin 1200-luvulle saakka. Hän kertoi, joitakin esimerkkejä nimen kehitysvaiheista aina Lyytikäinen- ja Lyytinen-nimiin saakka. Myöhemmin hän lähetti minulle etunimistä laatimansa teoksen, jossa oli myös viittauksia nimen historiaan. Tuo kirja on minulta valitettavasti vuosien saatossa kadonnut. Niin ikään hän toimitti tietoja teoksesta, joiden kautta asiaan voisin perehtyä tarkemmin.

Aineistojen perusteella tuli esille mm. nimiä vuosisatojen ajalta, mm. Ludico van Curen 23, Ludeco sutor 1259, Ludece pastor 1283, Ludeke Negen-danke 1311, Ludecinus Longus, Ciouis

Tapio Wirkkala ja Lasse Lyytikäinen ministeri Kaarina Suonion luona syyskuussa 1982

Rigensis 1329, kuurilainen Ludicken 1300, Lydekin Clavis 1340, Lyde Holdungen 1381 Tallinnassa, Ludeke Parembekke 1410 Virossa, Lydik van Mynden, Tallinnan porvari 1521, Ludikinus (Ludvig) Belter 1300-luvulla, Ludekinus 1363, Ludeke Rekeleink 1368, Ludekinus 1368, Ludeke Rekeleink 1368 Visbyssä, Claus Lyd-hickesson 1415, Lydika Speth 1416 Turussa, Lydik Laurensen 1511 Turussa, Michel Lyde 1465 Tuuloksen käräjillä jne. Tutkijat ovat löytäneet nimestä lukuisia variaatioita edellisten vuosisatojen varrelta eikä niihin usein liity enää sukulaisuutta.

Kehityshistoriaan kuuluvat saksalaiset henkilönnimet Lüdecke, Lüdicke ja Ludwig, jotka ovat levinneet Suomessa keskiajalla ja 1500-luvulla. Sukunimestä Lyytikäinen on tietoja jo 1500-luvulta Karjalan kannakselta ja useimmista Savon pitäjistä. Myöhemmältä ajalta nimeä tavataan myös Laatokan Karjalassa, Kainuussa ja Kemijoki-alueella.

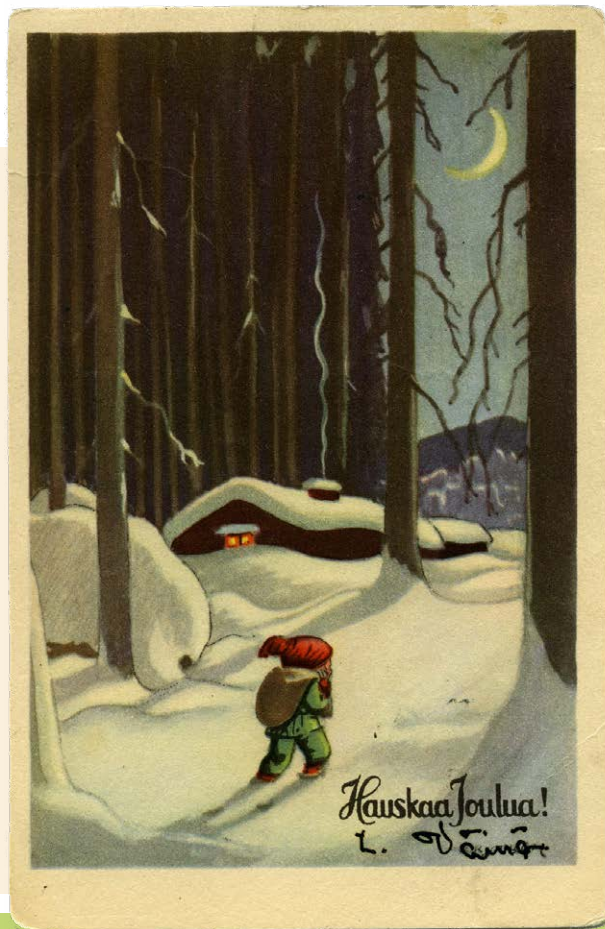

Kustaa Gideon Vilkuna oli suomalainen akateemikko, kansatieteilijä, kielitieteilijä ja historiantutkija.

Lisäksi hän toimi lukuisissa luottamus- ja poliittisissa tehtävissä, kuten opetusministerinä Kuuskosken hallituksessa vuonna 1958. Puoluekannaltaan hän oli maalaisliittolainen.

Hauskaa Joulua!
toivotti Viipurista
15-vuotiaana
Väinö Lyytikäinen
ystävälleen
Arvo Nymanille
Helsinkiin.

Sukuseuran hallitus
toivottaa lukijoilleen
hyvää joulua ja
onnellista vuotta
2022!

Toivottavasti
ensi kesän suku-
tapaaminen
toteutuu ja voimme
juhlistaa sukuseuran
toiminnan kahta
vuosikymmentä.

Ohjelmassa on moni-
puolisesti Kajaanin
paikalliskulttuuria
ja sukuseuran
historiaa.

www.sukusivut.com

Jäsentiedote

SUKUSEURA LYITIKÄISET RY
JOULUKUU 2021

Vastaava toimittaja: Sirkku Lyytikäinen
Kauppakatu 13 as 3, 85800 Haapajarvi
puh. 040 5756 583 | sirkku.lyytikainen@haapajarvi.fi

Taitto: Helena Lyytikäinen
puh. 040 550 3888 | helena@adhelena.fi

www.sukusivut.com

Jäsenmaksut: 20 e/vuosi; saman ruokakunnan muilta
jäseniltä 15 e/vuosi. Ainaisjäsenmaksu 200 e.

Pankkitili Danske Bank
IBAN: FI70 8000 1770 7583 66 BIC: DABAFIHH

Osoitteenmuutokset sähköpostilla: riittakemp@gmail.com